

Polisens kameraövervakning

Sammanfattning

Utskottet föreslår, med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen, att riksdagen tillkännager för regeringen att kravet på att polisen ska söka tillstånd för kameraövervakning tas bort och ersätts av en anmälningsplikt. Ändringen ska införas senast i samband med att den nya kamerabevakningslagen träder i kraft den 25 maj 2018.

I betänkandet finns en reservation (S, MP, V).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Polisens kameraövervakning	5
Reservationen	9
Polisens kameraövervakning (S, MP, V).....	9
Särskilda yttranden	10
1. Polisens kameraövervakning (S, MP).....	10
2. Polisens kameraövervakning (V).....	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Polisens kameraövervakning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att polisens tillståndskrav för kameraövervakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsplikt och tillkännager detta för regeringen.

Reservation (S, MP, V)

Stockholm den 7 december 2017

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Pål Jonson (M), Patrick Reslow (-) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Ledamöter från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har i detta ärende föreslagit att utskottet ska väcka ett förslag hos riksdagen. Utskottet har, med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen (RO), föreslagit att riksdagen ska tillkännage för regeringen att tillståndskravet för polisens kameraövervakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsplikt.

Utskottets överväganden

Polisens kameraövervakning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att tillståndskravet för polisens kameraövervakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsskyldighet, och tillkännager detta för regeringen. Ändringen ska införas senast i samband med att den nya kamerabevakningslagen träder i kraft den 25 maj 2018.

Jämför reservationen (S, MP, V) och särskilt yttrande 1 (S, MP) och 2 (V).

Bakgrund

Gällande ordning

Den 1 juli 2013 trädde kameraövervakningslagen (2013:460) i kraft (prop. 2012/13:115, bet. 2012/13:JuU22, rskr. 2012/13:252). Syftet med den nya lagen var att modernisera regleringen av kameraövervakning på ett sätt som säkerställer balansen mellan intresset av att använda kameraövervakning för berättigade ändamål och intresset av att skydda enskildas personliga integritet.

Utgångspunkten i kameraövervakningslagen är att det krävs tillstånd vid övervakning av platser dit allmänheten har tillträde, t.ex. gator och torg. Tillstånd till kameraövervakning ges om intresset av sådan övervakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. En skillnad från tidigare lagstiftning är att det uttryckligen anges att vikt ska fästas vid om ändamålet med övervakningen är att avslöja eller utreda brott samt om teknik som främjar skyddet av enskildas personliga integritet ska användas (9 §). För övervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde och syftet är av privat natur gäller inte lagen (5 §).

Det finns vissa undantag från tillståndsplikten (10 §). Polismyndigheten behöver exempelvis inte tillstånd för att bedriva automatisk hastighetsövervakning eller vid övervakning till skydd för vissa skyddsobjekt. I några fall får kameraövervakning bedrivas under högst en månad utan att ansökan om tillstånd har gjorts (11 §). Det gäller exempelvis övervakning som bedrivs av Polismyndigheten om övervakningen är av vikt för att avvärja en hotande olycka eller för att begränsa verkningarna av en inträffad olycka. Det gäller även övervakning som bedrivs av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om det av särskild anledning finns risk för att allvarlig brottslighet som innebär fara för liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom kommer att utövas på en viss plats och syftet med övervakningen är att förebygga eller förhindra brott.

I vissa fall räcker en anmälan för att kameraövervakning av vissa särskilda platser dit allmänheten har tillträde ska vara tillåten (12–15 §§). En övervakningskamera får efter anmälan sättas upp i en banklokal, en lokal hos ett kreditmarknadsföretag eller ett postkontor eller i området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal. Detsamma gäller vid uttagsautomater eller liknande anordningar. Vidare får en övervakningskamera sättas upp efter anmälan i en butikslokal eller i en yta i en butikslokal där det bedrivs bankverksamhet genom ombud eller postverksamhet. Motsvarande gäller för kameraövervakning i en tunnelbanevagn eller av en tunnelbanestation samt i parkeringshus. Kameraövervakning efter anmälan är dock bara tillåten om vissa särskilt angivna förutsättningar är uppfyllda. Till exempel måste kameraövervakningen ha till enda syfte att förebygga, avslöja eller utreda brott eller, vad gäller övervakning i en tunnelbanevagn eller av en tunnelbanestation, att förhindra olyckor eller begränsa verkningarna av en olycka.

Kameraövervakningslagen innehåller även bestämmelser om tillsyn över kameraövervakning (38–40 §§).

Den 1 augusti 2017 ändrades kameraövervakningslagen så att kameraövervakning från drönare inte omfattas av lagen, om övervakningen bedrivs av någon annan än en myndighet (prop. 2016/17:182, bet. 2016/17:JuU31, rskr. 2016/17:342).

Pågående utrednings- och beredningsarbete

I november 2015 beslutade regeringen i kommittédirektiv 2015:125 Kameraövervakning – brottsbekämpning och integritetsskydd att en särskild utredare skulle utreda vissa frågor om kameraövervakning. Syftet var att säkerställa att kameraövervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten. Genom tilläggsdirektiv 2016:54 fick utredaren dessutom i uppdrag att analysera hur regleringen i kameraövervakningslagen bör anpassas till den nya EU-rättsliga dataskyddsregleringen. I betänkandet, som överlämnades i juni 2017, föreslås att kameraövervakningslagen ska ersättas av en ny lag, som ska heta kamerabevakningslagen (SOU 2017:55). Lagen föreslås träda i kraft den 25 maj 2018. Förslagen som lämnas i utredningen innebär ökade möjligheter att få tillstånd till kameraövervakning, både för brottsbekämpande ändamål och för andra ändamål.

Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2018 att riksdagen har tillkännagett för regeringen att det bör bli möjligt för polisen att i större utsträckning än i dag använda sig av kameraövervakning i de områden där brottsligheten är som störst (prop. 2017/18:1 s. 53). Regeringen anförde att man är av samma uppfattning som riksdagen och att polisens möjligheter till kameraövervakning behöver förbättras ytterligare. Man har därför för avsikt att tillsätta en ny utredning som bl.a. ska överväga om tillståndskravet för

polisens kameraövervakning ska tas bort och ersättas med en anmälningsplikt. Enligt uppgift från Regeringskansliet ska utredningen tillsättas innan den 31 december 2017.

Tidigare utskottsbehandling

Riksdagen har, med bifall och delvis bifall till motioner från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, tillkännagett för regeringen att det bör bli möjligt för polisen att i större utsträckning än i dag använda sig av kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet. Utskottet anförde att det är bra att regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vissa frågor om kameraövervakning med det uttalade syftet att säkerställa att kameraövervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten. Utskottet framförde vidare att det dock är viktigt att detta leder fram till en ordning som gör det lättare för polisen att använda kameraövervakning i de områden där brottsligheten är som störst (bet. 2016/17:JuU17 punkt 1, rskr. 2016/17:212).

Frågan om utökade möjligheter till kameraövervakning berördes även i årets budgetbetänkande (bet. 2017/18:JuU1 s. 50). Utskottet vidhöll att polisens möjlighet till kameraövervakning behöver förbättras ytterligare och anförde att man kommer att följa utvecklingen på området.

Beredning av regeringsärenden

I 7 kap. 2 § regeringsformen föreskrivs vissa krav på beredningen av regeringsärenden. Nödvändiga upplysningar och yttranden ska begäras in från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också begäras in från kommuner i den omfattning som behövs. Även sammanslutningar och enskilda ska ges möjlighet att yttra sig i den omfattning som behövs.

Beredningskravets faktiska innehåll bestäms av det aktuella regeringsärendets natur. I fråga om lagstiftningsärenden är det normalt att ett förslag till lag med tillhörande motiv skickas på remiss till berörda myndigheter och organisationer. Remisstiden måste bestämmas så att remissinstanserna får tillräcklig tid för att sätta sig in i förslaget, bilda sig en uppfattning om det och utforma ett remissvar.

Utskottets ställningstagande

Det finns i Sverige i dag bostadsområden som i allt större utsträckning kommit att påverkas av brottslighet och otrygghet. Utskottet anser att det är angeläget med en kraftsamling för att förebygga brott och öka tryggheten, inte minst i socialt utsatta områden. Polisen måste kunna agera snabbt för att bryta negativa trender i brottsutsatta områden, och till det arbetet krävs verkningfulla verktyg. Dagens tillståndsförfarande för kameraövervakning är tidskrävande och försämrar polisens möjligheter till kameraövervakning. Den

utredning om kameraövervakning som överlämnades till regeringen i juni 2017 överensstämmer inte med samhällsutvecklingen och polisens ökade behov. Det kan nämnas att en av utredningens experter i ett särskilt yttrande anförde att polisens tillståndskrav borde ha slopats. Utskottet har som framkommit tidigare anfört att tillgången till information från kameraövervakning i många fall är avgörande för polisens möjlighet att förebygga brott, avbryta pågående brottslighet och utreda begångna brott och att polisens möjlighet till kameraövervakning behöver förbättras ytterligare.

Utskottet föreslår därför att polisens tillståndskrav för kameraövervakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsplikt. När polisen gör en anmälan om kameraövervakning ska polisen, förutom det som i dag krävs vid en anmälan enligt 21 § kameraövervakningslagen, ange skälen till att andra åtgärder visat sig otillräckliga. Förslaget ska genomföras senast i samband med att den nya kamerabevakningslagen träder i kraft den 25 maj 2018. Efter två år ska en utredning tillsättas för att utvärdera och analysera effekterna av lagändringen.

Utskottet noterar att frågan för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet befarar dock att bredningen, trots att det finns en bred majoritet för att ta bort kravet på tillstånd för polisen, riskerar att ta för lång tid. Under den tiden begränsas polisens möjlighet till kameraövervakning, och svensk polis får sämre förutsättningar än polis i övriga europeiska länder att skaffa uppgifter för att bekämpa brott. Det är självklart viktigt att regeringsformens krav på beredning iakttas. Som framkommit bestäms kravets faktiska innehåll av det aktuella ämnets natur. Det är utskottets uppfattning att den tid som återstår innan den nya kamerabevakningslagen ska träda i kraft är fullt tillräcklig för att en väl avvägd och ändamålsenlig lagstiftning ska kunna tas fram. Det handlar i första hand om vilka prioriteringar regeringen gör och vilka resurser regeringen väljer att avsätta för beredningen av ärendet.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet därför, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO, att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Reservationen

Polisens kameraövervakning (S, MP, V)

av Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Petter Löberg (S), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S) och Sultan Kayhan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Regeringen har som framkommit för avsikt att före årsskiftet tillsätta en utredning som ska överväga om tillståndskravet för polisens kameraövervakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsplikt. Enligt vår uppfattning saknas det anledning att föregripa detta arbete. Vi är således inte beredda att ställa oss bakom ett sådant tillkännagivande som nu föreslås. I två särskilda yttranden utvecklar vi närmare skälen för våra ställningstaganden.

Särskilda yttranden

1. Polisens kameraövervakning (S, MP)

Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Petter Löberg (S), Lawen Redar (S) och Sultan Kayhan (S) anför:

Som framkommit är regeringen av samma uppfattning som utskottet och bedömer att polisens möjlighet till kameraövervakning behöver förbättras. Man kommer därför att tillsätta en utredning som ska överväga om tillståndskravet ska tas bort och ersättas med en anmälningsplikt.

Även vi delar utskottets uppfattning att polisens möjligheter till kameraövervakning måste förbättras. Samtidigt kan ökade möjligheter till kameraövervakning innebära högre risker för intrång i den personliga integriteten. Det är därför viktigt att en sådan ändring bereds noga. Vi anser att ett tillkännagivande om att en ny lagstiftning ska vara på plats senast den 25 maj 2018 ger regeringen en alltför snäv tidsram för att man fullt ut ska kunna uppfylla regeringsformens beredningskrav. Även om det finns en bred majoritet för att förbättra polisens möjligheter till kameraövervakning vill vi understryka vikten av att kravet på beredning iakttas. Mot denna bakgrund är vi inte beredda att ställa oss bakom det nu aktuella tillkännagivandet.

2. Polisens kameraövervakning (V)

Linda Snecker (V) anför:

Det bästa sättet att bekämpa brottslighet är enligt min mening inte att ge polisen ökade möjligheter till kameraövervakning. Det är möjligen så att människors upplevda trygghet ökar med kameraövervakning, men samtidigt finns det undersökningar som visar att brottsligheten inte minskar med kameraövervakning. Som framkommit avser regeringen dessutom att utreda frågan om att ta bort kravet på tillståndsplikt för polisens kameraövervakning och ersätta den med en anmälningsplikt. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att ställa mig bakom det nu aktuella tillkännagivandet.